

פוקוס על הציור "רוע" של אליהו אריק בוקובזה / קציעה עלון

תמונתו של אריק בוקובזה מציבה בפנינו, הצופים, שאלה פשוטה: מה אנחנו רואים בתמונה? הנתונים ברורים: דמות מאיימת נושאת נשק המכוון ישירות אל דמות אישה עטופה הנושאת ילד בידה. כאן מתואר הרג, הוצאה להורג, רצח. אולם מי הם המתוארים? האם לפנינו מיקטע הגזר מרצף קומיקס/ מנגה יפנית? או שמא הסצנה מתכוננת אל מציאות חוץ- תמונתית, ומבקשת לסמן אותה באופן אלגורי?

וריאציה ראשונה של התמונה מצויה כיום בהולנד, בביתו של אספן יהודי אשר הזמין אותה מאריק בוקובזה. האספן, ניצול שואה, ביקש מבוקובזה להתיחס לצילום איקוני המצוי בים ושם, המתאר חייל נאצי המבקש לרצוח אישה יהודיה המגוננת בכל כוחה על בנה הקטן. (ראו את הצילום המופיע בתערוכה, וכן את עבודת הווידאו).

וריאציה שנייה של התמונה, אשר מוצגת גם כאן, הוצגה זה לא מכבר (מאי 2013) בתערוכת יחיד של אריק בוקובזה בבית האמנים בתל אביב. את התערוכה ליווה קטלוג, אשר כלל מאמר פרשני של דוד שפרבר. וכך כתב שפרבר: "הגרסה של בוקובזה מתארת חייל ללא מדים וללא עור, היכול להיות כל חייל, ומזכירה תיאורים שונים של הוצאות להורג שעלו בתולדות האמנות---חייל זה---יורה בדמות האמן, המוצג כילד בזרועות אמו.--- דמות האם המסיטה את מבטה שהופיעה בתמונה המקורית, הוסטה בעבודתו של בוקובזה לדמות הנדמית כ"רעולה בשחור".---האמן שם עצמו בחיק האם הפלסטינית כקרבתן של מערכת מיליטריסטית---". גם ברשימה שכתב פרופסור יוסי יונה על התמונה מופיעות שתי הפרשנויות הללו- מחד זיהוי האם כפלסטינית, ומאידך- איתור הנופך האוניברסליסטי של התמונה .

ברצוני להציע קריאה שלישית לתמונה, קריאה המציעה קומה נוספת לריפרור החוץ תמונתי. לטענתי, מדגימה תמונה זו את הקריסה המוחלטת של מערכת החוקים האנושית, את קריסת החוק הטבעי. אין מקום בעולם בו תמונה זו נראית ומתקבלת כ"טבעית" או "נורמלית". בניגוד לתיאורים שונים של הוצאות להורג, בהן יכול הצופה אולי "להתנחם" במחשבה כי למרות האלימות הנוראה, אולי המוצאים להורג הם פושעים או בוגדים, ולו בעיני הצד האלים, לא מציעה תמונה זו כל אופציית מילוט מחשבתית. סצנה בה נמצאת אם המנסה להגן על בנה התינוק בפני נשק קטלני המכוון אליה, אינה סצנה המקובלת עלינו, ויהיו הנסיבות אשר יהיו .

זיהויה של הדמות האלימה כ"חייל" מטעימה את ההתנגשות בין שתי מערכות של חוקים: מחד, מערכת החוקים שהחייל המפלצתי פועל על פיה, ומאידך- "החוק הטבעי". כך, מצליח בוקובזה לגרום לנו לתהות על היחס בין חוק לבין צדק. אין בנמצא מערכת אנושית של חוקים אשר תצדיק סצנה כזו. זהו המקום בו מתפוגג כל חוק אנושי, ומופיע הרוע המוחלט. מערכת חוקים אשר מאפשרת מופע כגון זה מוציאה עצמה מתחום האנושי .

ברצוני לחתום רשימה זו בהתייחסות קצרה לביוגרפיה האמנותית של אריק בוקובזה. תחת חותם סגנוני מובהק המתאפיין בקו קריקטורלי שמנמן ומסווה צבעוני וקליל, מסתתר אחד מהאמנים הרדיקליים ביותר הפועלים כיום בישראל. דומה כי אין נושא טאבו שבוקובזה לא עסק בו, תוך שהוא מביע דעות אוונגרדיות. כבר בשנת 2000 עסק בוקובזה ביצוגים הומוסקסואליים, בשנת 2006 בחן את מעמדם של המזרחים בבצלאל ההיסטורי, ולאחרונה הציג תערוכה מאתגרת במיוחד בקיבוץ ברעם, תערוכה המבקשת להנכיח את הכפר ההרוס בירעם .